

Полтавський державний аграрний університет

**ЯКІСТЬ ТА БЕЗПЕЧНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ У
ВНУТРІШНІЙ І ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ Й
ТОРГОВЕЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО:
СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ І ПЕРСПЕКТИВИ**

**Колективна монографія
За редакцією О. В. Калашник, С. Е. Мороз,
І. О. Яснолоб**

Полтава – 2022

Рецензенти:

Почерняєв К. Ф., д. с.-г. н., старший науковий співробітник, завідувач відділу фізіології та здоров'я тварин Інституту свинарства і агропромислового виробництва

Гречан А.П., д.е.н., професор, професор кафедри економіки Національного транспортного університету

Махмудов Х. З., д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва і права, Полтавського державного аграрного університету

Усенко С. О., д. с.-г. н., старший науковий співробітник, завідувач кафедри технологій дрібного тваринництва Полтавського державного аграрного університету

Дячков Д. В. д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту ім. Маркіної І. А. Полтавського державного аграрного університету

Забавський Д. О., радник митної служби 2 рангу, в. о. начальника Полтавської митниці

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Полтавського державного аграрного університету (протокол № 5 від 02.12.2021 р.)

Я 53 Якість і безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі та торговельне підприємництво: сучасні вектори розвитку і перспективи : колективна монографія ; за ред. О. В. Калашник, С. Е. Мороз, І. О. Яснолоб. Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2021. 436 с.

У колективній монографії представлені результати досліджень, які розкривають різні аспекти товарознавства у сфері внутрішньої та зовнішньої торгівлі; вивчають, аналізують товарознавчі характеристики та споживні властивості нових і знаних товарів; фактори формування якості, безпечності та екологічності на етапах життєвого циклу продукції; фактори, що впливають на збереження якості товарів, у тому числі питання маркування продукції та її пакування; проблеми формування екосвідомості споживачів; оцінки якості та конкурентоспроможності товарів, ідентифікації з метою простежуваності та запобігання попаданню на ринок фальсифікованої продукції. Наукова новизна та комплексність проведеного дослідження виявляється у тому, що колективна монографія є частиною науково-дослідних тем «Якість і безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі та торговельне підприємництво: сучасні вектори розвитку і перспективи» академії (номер державної реєстрації 0121U110650 від 18.04.2021 р.); «Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки та розвитку підприємництва» (номер державної реєстрації 0117U003103 від 22.02.2017 р.); «Формування стратегії еко-інноваційного розвитку виробництва органічної продукції як складової економічної та продовольчої безпеки України» (номер державної реєстрації 0119U103942 від 13.02.2019 р.) та дозволяє на основі обміну цінною і актуальною інформацією ефективно підійти до пошуку шляхів вирішення проблем якості та безпечності товарів і, як наслідок, до досягнення високих стандартів життя громадян України в цілому.

Дане дослідження, безсумнівно, може бути корисним не тільки широкому колу науковців, викладачів, аспірантів і студентів, а також всім, хто цікавиться проблемами якості і безпечності продукції.

Автори вміщених матеріалів висловлюють власну думку, яка не завжди збігається з позицією редакції. За зміст матеріалів відповідальність несуть автори.

ЗМІСТ

Баль-Прилипка Л. В., Толок Є. В. Вегетаріанство як різновид нетрадиційного харчування	5
Бірта Г. О., Бургу Ю. Г., Флока Л. В. Вплив генно-модифікованих організмів на якість та безпечність продовольчої сировини.....	27
Бородай А. Б. Удосконалення технології безалкогольних напоїв на основі екстрактів із дикорослих ягід.....	99
Галич О. А. Проблемні аспекти реалізації маркетингу на ринку праці та шляхи їх вирішення.....	120
Дядик Т. В. Світовий досвід розвитку бізнес-освіти.....	145
Калашник О. В. Ідентифікація, оцінка якості та безпечності виробів для дітей із пластичних мас.....	163
Калюжна Ю. П., Яснолоб І. О. Органічна продукція на товарній біржі – ефективна складова продовольчої та екологічної безпеки.....	191
Кириченко О. В. Виклики сталого розвитку текстильної промисловості...	202
Купчення Л. І. Якість, безпечність та екологічність продукції у контексті членства України в міжнародних спільнотах.....	220
Лісіца В. В. Тенденції на напрями трансформації українського ритейлу у пандемічний та постпандемічний періоди.....	237
Мороз С. Е. Підприємництво у торговельній сфері: стан та перспективи розвитку в умовах конкуренції.....	268
Пелик Л. В. Безпечність текстильних матеріалів із використанням високотермостійких волокон.....	295
Рамусь М. О. Характеристика сплавів, що використовують в галузі ортопедичної стоматології.....	318
Спіцина А. Є. Вплив євроінтеграційних процесів на ринок праці України.	335
Толок Г. А. Передумови формування і розвитку ринку функціональних продуктів.....	367
Юдічева О. П. Якість і безпечність олії.....	392
Яснолоб І. О. Формування стратегії сталого розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери в умовах ринкової конкуренції.....	415

ПЕРЕДМОВА

Процеси глобалізації світового господарства, зростання індивідуалізації попиту та пропозиції актуалізують увагу науковців до проблем якості та безпечності продукції, підвищення конкурентоспроможності товарів у міжнародній торгівлі.

Високий ступінь актуальності теми монографії «Якість та безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі й торговельне підприємництво: сучасні вектори розвитку і перспективи» обумовлений тим, що випуск у обіг товарів належної якості, безпечних для життя та здоров'я споживачів здатний створити необхідні передумови для розвитку національного виробництва, зростання споживчого попиту та збільшення прибутку вітчизняних виробників та продавців. При цьому забезпечення надходження на ринок товарів високої якості є метою, характерною для всіх економічно розвинених країн, оскільки фактор якості сьогодні є вирішальним у конкурентній боротьбі на світовому ринку.

Загальна тематика монографії створює широкі рамки для участі фахівців, які досліджують сучасні шляхи розвитку підприємництва, торгівлі, товарознавства, якості та безпечності товарів. За науковим задумом та структурою робота є оригінальною і носить комплексний міжгалузевий характер.

До обговорення проблем якості та безпечності товарів залучені експерти, бізнесмени, учасники зовнішньоекономічної діяльності, науковці, лікарі, інші фахівці. У першу чергу, це пов'язано з актуальністю і своєчасністю питань, які винесені на обговорення. Адже саме зараз національні виробники відчують значний вплив законодавчих змін, обумовлених євроінтеграційними процесами і знаходяться на етапі адаптації свої діяльності до них, що по суті є досить важким і кропітким процесом.

Наукова новизна та комплексність проведеного дослідження виявляється у тому, що колективна монографія є частиною науково-дослідних тем «Якість і безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі та торговельне підприємництво: сучасні вектори розвитку і перспективи» академії (номер державної реєстрації 0121U110650 від 18.04.2021 р.); «Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки та розвитку підприємництва» (номер державної реєстрації 0117U003103 від 22.02.2017 р.); «Формування стратегії еко-інноваційного розвитку виробництва органічної продукції як складової економічної та продовольчої безпеки України» (номер державної реєстрації 0119U103942 від 13.02.2019 р.) та дозволяє на основі обміну цінною і актуальною інформацією ефективно підійти до пошуку шляхів вирішення проблем якості та безпечності товарів і, як наслідок, до досягнення високих стандартів життя громадян України в цілому.

ОРГАНІЧНА ПРОДУКЦІЯ НА ТОВАРНІЙ БІРЖІ – ЕФЕКТИВНА СКЛADOVA ПРОДОВОЛЬЧОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Калюжна Юлія Петрівна,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри маркетингу

Полтавський державний аграрний університет

e-mail: iuliia.kaliuzhna@pdaa.edu.ua

ORCID ID: (0000-0003-0806-4829)

Яснолоб Ілона Олександрівна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри підприємництва і права

Полтавський державний аграрний університет

e-mail: ilona.yasnolob@pdaa.edu.ua

ORCID ID: 0000-0002- 3826-8745

***Анотація.** У статті розглянуто причини переходу із інтенсивного виду землеробства до органічного. Проведено аналіз вітчизняних виробників органічної продукції. Проаналізовано внутрішній та зовнішній ринок органічної продукції та площі відведені під органіку. Розглянуто законопроекти щодо ведення органічного землеробства, виробництво органічної продукції та набуття її статусу «органічної, розглянуті питання біржової діяльності органічною продукцією. Та зроблено основні висновки щодо подальшого розвитку виробництва органічної продукції.*

***Ключові слова:** біржа, органічна, продукція, обсяг, імпорттери*

Продовж тисячоліть людина використовувала земляні копалини постійно та без міри дотримання правил, у результаті чого виникли агроекологічні проблеми, що призвели до втрати щодо поновлення запасів мікроелементів в орному шарі. Із-за розорення земель, велика частина агроєкосистем, в яких здійснювалося сільськогосподарське виробництво, виявилася збідненою на рослинне розмаїття. Оскільки збільшення кількості площі для вирощування видів рослин призвело до використання механічних, біологічних та хімічних засобів для усунення небажаних дерев і рослин. При цьому внесення добрив, проведення меліорації земель, застосування протиприродних систем обробітку ґрунту, призвело до негативних наслідків в збереженні природної родючості ґрунтів. Антоненко М., Антоненко А., В Писаренко зазначили, що основними руйнівними засобами, які використовувала людина є:

1. дегуміфікація ґрунтів – систематична втрату гумусу у процесі сільськогосподарського виробництва;
2. забруднення ґрунтів та вирощеної продукції засобами хімізації, а саме: гербіцидами, фунгіцидами, інсектицидами, десікантами, дефоліантами, нітратами;
3. забруднення ґрунтів відходами промислового виробництва: радіонуклідами, важкими металами, кислотними агентами та іншими хімічними інгредієнтами;
4. засміченість орного шару ґрунтів насінням бур'янів;
5. нераціональне зрошення чорноземних ґрунтів, що призвело до руйнування ґрунтової макроструктури, підняття рівня ґрунтових вод, вторинному засоленню та осолонцюванню ґрунтів;
7. застосування прямолінійних принципів територіальної організації землекористування та сівозмін, що призводить до посилення водної ерозії;
8. розвиток водної та вітрової ерозії, що сприяє розчленуванню полів, забрудненню територій продуктами змиву здування, втрату ґрунтової родючості;

9. використання інтенсифікації землеробства, нераціональних і енергомістких агротехнічних прийомів;

10. внесення мінеральних добрив без додержання оптимального і співвідношення між органічними та мінеральними добривами;

11. застосування інтенсивних обробок пестицидами, які нищать ґрунтову біоту;

10. спалювання стерні та пожнивних решток, яке зменшує енергетику культурного ґрунотворного процесу;

11. застосування важкої енергомісткої техніки, що призводить до ущільнення ґрунту та руйнування його структури [1, с. 16-17].

Отже, всі ці агроекологічні проблеми спонукали до пошуку альтернативних систем землеробства, вже на протязі багатьох років більшість високорозвинутих країн запровадили в сільськогосподарське виробництво біологізацію та екологізацію землеробства, тобто застосовують біологічне, біодинамічне, органічне землеробство, не відстає і Україна.

За даними науковців, «найбільш поширеними з них є: органічне землеробство (широко застосовують у США біля 30 тис. ферм), біологічне землеробство (Франція), органобіологічне землеробство (Швеція, Швейцарія), біодинамічне землеробство (Німеччина, Швеція, Данія). Найбільше альтернативне землеробство розвинуто в США. За опублікованими даними, у цій країні його застосовували на 20-30 тисячах ферм. Значна питома вага альтернативного землеробства в Швейцарії та Данії [1, с. 20-21].

При цьому, український ринок розвивається під впливом світових трендів, тобто в Європі чи США зростають площі під органіку та реалізації органічної продукції, то в Україні спостерігається такий самий висхідний тренд.

За останні роки площа органічних сільськогосподарських земель в Україні збільшилась у 1,5 раза. А темпи розвитку органічного виробництва у 5,5 разів вищі, ніж у Європі та у 4,9 рази – ніж у світі, а органічні землі займають менше ніж 1,0 % із 42,7 млн. га сільськогосподарських угідь.

В Україні у 2018 р. площа сільськогосподарських угідь, що використовуються для органічного виробництва, становила 309 тис. га, з них 233,5 тис. га мають статус органічних, а решта перебуває у перехідному статусі (рис. 1).

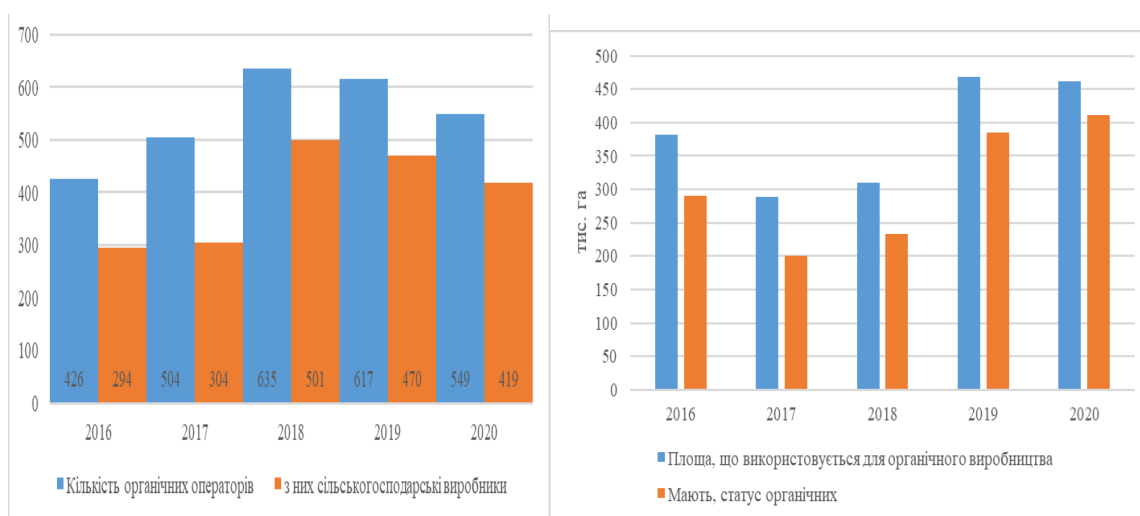

Рис. 1. Органічне виробництво України за 2016-2020 рр. [2]

За даними моніторингу, проведеного Мінекономіки, у 2019 р. загальна площа сільськогосподарських земель з органічним статусом та перехідного періоду склала 467 980 га (1,1 % від загальної площі земель сільськогосподарського призначення

України). При цьому нараховувалось 617 операторів органічного ринку, з них 470 – сільськогосподарські виробники. За останні кілька років Україна стала важливим постачальником органічної продукції на західні ринки, а саме – зерна, олійних та бобових культур, дикорослих ягід, грибів, горіхів та лікарських трав. Рідше на полицях європейських крамниць можна зустріти готову українську продукцію.

На етикетці органічної продукції має обов'язково бути розміщений спеціальний логотип (затверджений наказом Мінагрополітики від 22.02.2019 №67 «Про затвердження державного логотипа для органічної продукції»). Логотип складається з графічного зображення д у вигляді листка рослини та також надпису «Органічний продукт».

Однак, заборонено використовувати на етикетках продукції назви: «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік» та будь-яких однокореневих похідних від цих слів з префіксами «біо-», «еко-» тощо будь-якими мовами.

Органічне виробництво та обіг органічної продукції в Україні підлягає сертифікації – проходженню спеціальної процедури на відповідність органічного виробництва та обігу органічної продукції вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу й маркування органічної продукції.

Не потребує сертифікації логістика, зберігання і продаж органічної продукції закладами громадського харчування та суб'єктами роздрібної торгівлі.

Органи сертифікації повинні бути акредитовані в Національному агентстві з акредитації. Для органів сертифікації передбачений перехідний період: ті компанії, які на час набуття чинності закону уже діяли як органи сертифікації, з 02.08.2019 впродовж піврічного періоду будуть внесені до відповідного Реєстру на підставі їхньої заяви. Після піврічного строку обов'язковою вимогою перебування в Реєстрі є документальне підтвердження проходження акредитації в Національному агентстві з акредитації. Очікується, що після закінчення перехідного періоду в Україні функціонуватиме 15-20 органів сертифікації і 600 виробників органічної продукції [3].

Сертифікація виробників органіки проводиться щорічно з обов'язковою перевіркою виробництва. Виробник має право обрати будь-який орган сертифікації та укласти з ним договір на проведення сертифікації. Якщо виробництво чи обіг органічної продукції відповідає законодавству, виробникові видається спеціальний сертифікат. Він діє 15 місяців.

Якщо органічна продукція експортуватиметься, потрібно додатково укласти договір з органом іноземної сертифікації.

Сертифікаційне рішення виноситься після інспекції, якщо були наявні всі необхідні документи. Водночас дуже важливо, щоб оператор був добре підготовлений до інспекції.

За ведення всіх реєстрів щодо органіки відповідає Мінагрополітики. Порядок сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції затверджує Кабінет міністрів України. Проекти відповідних нормативно-правових актів зараз у роботі.

Протягом останніх років популяризація здорового способу життя і підвищення рівня екологічної свідомості населення та ряд екологічних чинників створили значні передумови для розвитку ринку органічної продукції в Україні. Переповнений низькоякісними товарами внутрішній ринок України стимулює споживачів до купівлі органічної продукції як альтернативи звичайній. Зацікавленість споживачів органічними продуктами підтверджують дані останніх соціологічних досліджень. Формування ринку органічних продуктів харчування в Україні відбувається під дією

внутрішніх і зовнішніх чинників. Внутрішні чинники зумовлюють зростання попиту на безпечні та здорові продукти харчування з підвищенням рівня життя населення. Зовнішні чинники спричинені динамічним зростанням світового ринку органічної продукції та зацікавленістю міжнародної спільноти в Україні як потенційно потужному виробникові такої продукції [4, с. 25].

Отже, Агрофірма «Лист-Ручки», яка входить до складу агропромислового холдингу «АСТАРТА-КИЇВ», здійснила поставку першої партії органічної сої до Німеччини.

Агрофірма «Лист-Ручки», яка входить до складу агропромислового холдингу «АСТАРТА-КИЇВ» і спеціалізується на вирощуванні органічної продукції, експортувала свою першу партію. Угода на постачання органічної сої була укладена з німецькою переробною компанією «Агріпротеїн ГмбХ» (Agriprotein GmbH). Про це повідомляють у пресслужбі «АСТАРТА».

Відповідно до умов контракту якість поставленої продукції була підтверджена у два етапи:

перший – до підписання контракту перші зразки сої були відібрані та перевірені європейською лабораторією Galab (Німеччина), яка підтвердила органічне походження продукції та її високу якість;

другий – перевірки відбулися вже після отримання замовником продукції, у ході якого органічний статус сої знову був підтверджений.

Агрофірма «Лист-Ручки», яка розташована у Гадяцькому районі Полтавщини, перейшла на технології органічного землеробства у 2017-му –це був третій, підсумковий рік перехідного періоду. У 2020-му статус органічного виробництва підрозділу «АСТАРТА» був офіційно підтверджений міжнародним сертифікатом «Органік Стандарт» [5].

АСТАРТА експортувала першу партію органічної продукції на ринок ЄС.

Загальний розмір посівних площ, відведених під органічні сільськогосподарські культури в Європі складає майже 13,8 млн гектарів

21 жовтня, Урядом було затверджено Порядок сертифікації органічного виробництва та обігу органічної продукції. Таке рішення запроваджує в Україні власну систему сертифікації органічного виробництва. Зважаючи на сприятливі природні та кліматичні умови, географічне розташування Україна має значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, а відтак її експорту, споживання на внутрішньому ринку.

Отже, проаналізуємо деяких сертифікованих «органічних» виробників, які виготовляють саме готову продукцію, а не органічну сировину. Головною вимогою є те, що: по-перше, органічне виробництво має бути натуральним. По-друге, під час виробництва не застосовуються хімічні добрива, пестициди, генетично-модифіковані організми або консерванти. По-третє, щоб стати виробником органічної продукції, потрібно пройти складну і недешеву процедуру сертифікації (табл. 1).

Українські виробники органічної продукції [6]

Підприємство	Сфера діяльності (продукція)
Світ Біо («Либідь-К»)	Компанія виробляє органічні яйця у Хмельницькій області, а також козине молоко та овочі. Господарство засноване у 2009 р. Земля підприємства отримала статус органічної у 2013 р. На ній вирощуються органічні яблука та горіхи, а також утримується стадо органічних курей.
Золотий Пармен	Виробляє соки прямого віджиму з власної сировини. Фермер Микола Мисник заснував «Золотий Пармен» у 2005 р. Він займається садівництвом, овочівництвом, вирощуванням круп'яних культур на Чернігівщині.
Mol'far	Заснована у 2016 р. Євгеном Гончаренком та Лесею Єремою і спеціалізується на виробництві кипрійного чаю. Його збирають на Закарпатті, селище Пилипець. Процес має шість етапів: збір, в'ялення, ферментація, окислення, прожарювання, фасування.
Органік мілк («Галекс-агро»)	Підприємство засноване у 2008 р. О. Юшенком та О. Литвин-Месеврою. Виробництво органічної молочної продукції
Сквирянкa	"Сквирський комбінат" хлібопродуктів реалізує органічну гречку, вівсянку, кукурудзяну крупу, борошно та пластівці під ТМ "Сквирянкa" у великих торгових мережах.
Liluc k	Лідер з виробництва органічного березового соку.
Етнопродукт	Українсько-швейцарське аграрне підприємство обробляє 4 тис га органічних земель в Чернігівській області
Organico ("Каспер")	Компанія заснована у 1995 р. родиною Другісами в м. Одесі, сертифікат органічного виробника отримала у 2012 р.
LiQberry	Виробляє органічну ягідну пасту на заводі в Херсоні. Компанія реалізує органічну ягідну пасту з чорниці, брусниці та журавлини в мережах аптек, Fozzy, «Ашан», «Мегамаркет», «Еко-лавка», а також експортує.
Екород («Органік Оригінал»)	Компанія «Органік Оригінал» заснована у 2011 р. А. Оліфиренком та І. Жуковським. Продукція компанії виробляється під торговою маркою "Екород", має європейський органічний сертифікат і маркована офіційним логотипом органіки ЄС – «Євролистом».

За інформацією «Органік Стандарт», «Зеленого досьє» та FiBL, у 2018 р. на внутрішньому ринку було реалізовано 6,7 тонни органічної продукції на суму близько 590 млн грн, а у 2020 р. обсяг продукції збільшився до 7,8 тонн, на суму 25 млн. дол. США. (рис. 2).

Сьогодні внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні продовжує розширюватись через основні мережі супермаркетів. Основними видами органічної продукції, яка виробляється в Україні є молоко та молочна продукція, круп'яні і зернові вироби, борошно, насіння, овочі та фрукти, яйця, соки, напої, пасти, м'ясна продукція, прянощі та спеції, цукор, олія, морозиво та інша продукція, до якої входять хлібобулочні та макаронні вироби, олія, мед, шоколад, чай та кава).

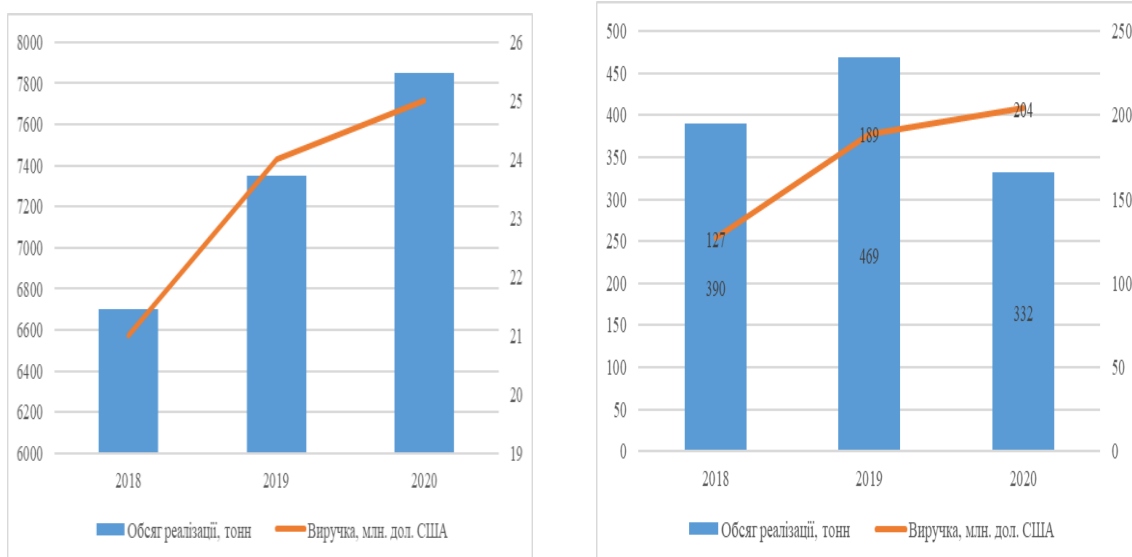

Рис. 2. Продаж органічної продукції на зовнішньому та внутрішньому ринку, 2018 -2020 рр. [7]

Отже, у 2018 р. органічних товарів було продано на суму \$157 млн. 10 позицій продемонстрували зростання, а у 2020 р. на суму 204 млн. дол. США.

У розрізі за групами на внутрішньому ринку найпопулярнішими органічними продуктами були молоко, кефір, сир, пластівці, крупи, борошно та фрукти (рис. 3).

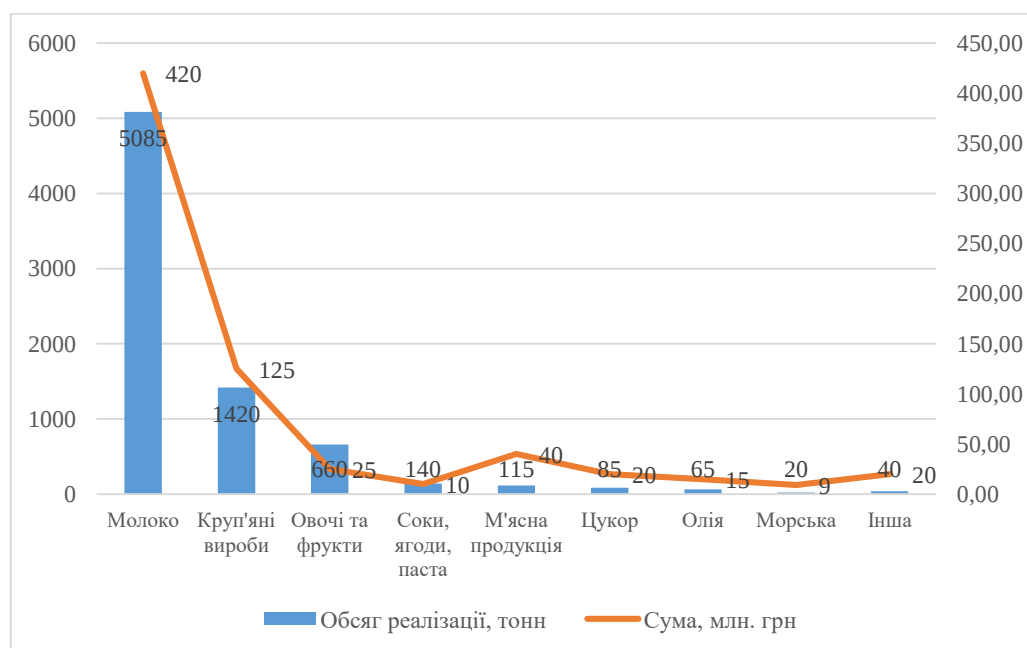

Рис. 3. Огляд внутрішнього ринку органічної продукції [67]

У 2020 р. найбільше було продано молочної продукції – 5,0 тонни на суму 420 млн. грн. Друге місце здобули крупи та зернові вироби. Їх було продано 1420 тон на 125 млн. грн. Третє місце – овочі та фрукти. Їх продано 660 тон на 25 млн. грн [5].

Загалом всього на внутрішньому ринку у 2020 р. за оціночними даними було реалізовано 7850 тонн органічної продукції власного виробництва на суму близько 709 млн. грн.

Основу органічного експорту становить продукція рослинництва, її частка продовжує зростати. Так, у 2018 р. на європейський ринок було відправлено 800 тонн цукру від першого в Україні виробника органічного цукру «Дедденс Агро».

Більшість виробників органічної продукції націлені на продаж напівфабрикатів і продукції глибокої переробки. І хоча сировини продається більше і активніше, виробники прагнуть продажу продукції з доданою вартістю.

У 2019 р. з України було експортовано 300 тонн органічного меду, а вперше його почали експортувати у 2017 р.. Наразі на стадії проходження сертифікації з органічного виробництва знаходиться близько 80 пасік. У 2019 р. таких пасік налічувалося 40 [3].

У 2020 р. до країн-імпортерів було продано 332 тис. тонн на суму 204 млн. дол. США (табл. 2). Найбільшим покупцем були Нідерланди, куди вирушило 97400 тонн на 29,5 млн. дол. США. На другому місці опинилися США за обсягом продукції – 58800 тонн, вартістю – 48,5 млн. дол. США. На третій сходинці зупинилась Німеччина – 41600 тонн, вартістю 27 млн. дол. США.

Таблиця 2

**Топ 10 країн-імпортерів української органічної продукції у світі,
2020 р. [8]**

Країна	Обсяг, тонн	Вартість, млн. дол. США
Нідерланди	97400	29,5
США	58800	48,5
Німеччина	41600	28,0
Литва	21500	5,8
Австрія	18600	15,8
Велика Британія	16900	3,9
Польща	15300	19,6
Канада	13000	25,3
Італія	6800	4
Швейцарія	4900	2,4
Всього	332000	204,0

Українську органічну продукцію купують переважно країни ЄС. У 2020 р. Україна посіла 4-те місце зі 124 країн за обсягами імпортованої органічної продукції до ЄС відповідно до звіту Європейської Комісії.

Так, протягом 2020 р. до ЄС ввезено 2,79 млн. тонн органічної агропродовольчої продукції, 7,8 % з якої – українська 217,2 тис. тонн (табл. 3).

Таблиця 3

Топ 10 країн-імпортерів української органічної продукції в ЄС, 2020 р.

Країна	Обсяг, тонн	Вартість, млн. дол. США
Нідерланди	97400	29,5
Німеччина	41600	27
Литва	21500	5,8
Австрія	18600	15,8
Польща	15300	19,6
Італія	6900	4,0
Румунія	4800	2,9
Чеська Республіка	3500	3
Іспанія	3500	1,3
Бельгія	2600	1,3
Всього	217000	116,7

Найбільшими країнами-споживачами вітчизняної органічної продукції є Нідерланди, США, Німеччина, Литва, Австрія, Велика Британія, Польща, Канада,

Італія, Швейцарія. Українські виробники також експортують в Австралію та деякі азійські країни, зокрема, Китай, В'єтнам, Індію та Японію, а також здійснюють перші поставки органічної продукції до Кореїської Республіки та М'янми [8].

Основними експортними продуктами є зернові, олійні, мед, яйця, овочі та фрукти. Також експортуються макуха соняшника, борошно, олія соняшникова, шрот соняшниковий, яблучний концентрат та березовий сік.

У 2020 р. продажі органічної продукції у США зросли до 8,5 млрд. дол. США. Зростання реалізації органічних продуктів у порівнянні з 2019 р. склало 14,2%, а найбільшим попитом користуються органічні банани, ягоди та картопля [9].

У 2020 р. продажі органічної продукції у США зросли порівняно з позаминулим роком на 14,2%, а саме зростання спостерігалось протягом усіх чотирьох кварталів року, не дивлячись на пандемію коронавірусу. Про це повідомляє Growing Produce з посиланням на звіт про ефективність органічного виробництва за 2020 р. Organic Produce Network і Category Partners LLC.

При цьому, за даними Nielsen, продажі свіжої органічної продукції в 2020 р. в США склали 8,5 млрд. дол. США, що на 1 млрд. дол. США більше, ніж в 2019 р. Це, до речі, становить 12,0 % від всіх продажів так званої свіжої продукції. При цьому обсяг продажів традиційної свіжої продукції зріс на 9% за той же період.

Найбільшою популярністю як і раніше, користуються органічні банани, цей показник зріс на 16,0 % в порівнянні з 2019 р. Лідерські позиції продажів в 2020 р. також посідали упаковані салати, ягоди (полуниця, лохина і малина) і яблука, при цьому приріст в кожному сегменті виражався двозначним числом у порівнянні із попереднім роком [10].

Отже, для подальшого розвитку органічного землеробства та виробництва органічної продукції в Україні ухвалили законопроект про торгівлю органікою

Депутати Верховної Ради України на позачерговому засіданні проголосували у першому читанні за проект Закону України №5440 «Про внесення змін до розділу XI «Перехідні положення» Закону України «Про основні засади та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції».

За словами міністра аграрної політики та продовольства Р. Лещенко: «... суб'єкти ринку органічної продукції опинилися у ситуації, коли вони не можуть через відсутність нормативно-правових документів здійснювати виробництво, імпорт та подальшу реалізацію органічної продукції в Україні...».

«..Крім того, виробники через відсутність акредитованих згідно із законом органів сертифікації та відповідно функціонуючих державних реєстрів не можуть виконати норм закону, які вимагають наявності чинного сертифікату...» [8].

Отже, з законопроектом пропонується:

1. тимчасово, до 1 січня 2024 р., дозволити суб'єктам господарювання, які мають чинний сертифікат, виданий органом іноземної сертифікації, реалізовувати сільськогосподарську продукцію як органічну (зокрема, використовуючи позначення «органічний продукт», «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік»);

2. тимчасово, до 1 січня 2022 р., визнати суб'єктів господарювання, які мають чинний сертифікат, виданий органом іноземної сертифікації, виробниками органічної сільськогосподарської продукції з метою Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» [10].

Крім того, 1 липня 2021 р. набрав чинності новий Закон України «Про товарні біржі», в редакції Закону №738-IX від 19.06.2020, яким передбачені нові норми та вимоги до здійснення професійної діяльності на ринку.

Так, чинним законодавством передбачено, що всі стандартизовані товари повинні торгуватися на біржах, які пройшли процедуру ліцензування, у разі їх бажання надалі здійснювати діяльність товарної біржі.

Відтепер термін «товарна біржа», «оператор організованого ринку», «організований ринок» та похідні від них дозволяється використовувати у назві лише юридичним особам, які отримали відповідну ліцензію щодо діяльності з організації торгівлі продукцією на товарних біржах [10].

Важливо, що ліцензована товарна біржа повинна здійснювати моніторинг біржових торгів та контроль за дотриманням учасниками біржових торгів правил біржі, у тому числі з метою запобігання маніпулюванню на товарній біржі та інсайдерській торгівлі [11].

Отже, на Першій універсальній бірді «Україна» проводяться торги за типом аукціону (зі зниженням початкової ціни на 10%) з продажу необробленого бурштину, що належить Державному підприємству «БУРШТИН УКРАЇНИ».

Бурштин або янтар – природна органічна сполука, щільна і в'язка (скам'яніла) викопна смола хвойних дерев, тьмяні, прозорі й напівпрозорі камінці. Використовується для виготовлення ювелірних прикрас, у парфумерії, народній медицині та електриці.

ДП «Бурштин України» – єдине державне підприємство, що займається видобутком та переробкою «сонячного каменю», має багаторічний досвід та бездоганну репутацію на ринку ювелірних прикрас, зарекомендувало себе як надійний та потужний партнер, що відповідає за високу якість своїх виробів.

Висновки.

1. Як зазначалось раніше на внутрішньому ринку сьогодні працює близько 400 органічних сільськогосподарських виробників. Продаємо продукцію до більш ніж 40 країн. Частка такої продукції і сировини на експорт становить 90%. Це, переважно, європейські країни: Нідерланди, Німеччина, Велика Британія, Італія, Австрія, Польща, Швейцарія, Бельгія, Чехія, Болгарія, Угорщина. Дуже цінують українські органічні продукти в Америці та країнах Азії (близько €4 млн із загального експорту).

2. На український ринок реалізується лише десята частина. Загалом внутрішній ринок органічної продукції у розрахунку на одного споживача становить €0,68, тоді як у світі – €10-11.

3. Частка органічної продукції зростає: за останні 5 років органічні сільськогосподарських угідь зросли на 54,0 %, до 421,5 тис. га. Із них 48,1% зайняті під вирощуванням зернових (7-ме місце серед країн-виробників органічних зернових). Понад 16% займають олійні (5-те місце в світі), 4,6% – бобові (7-мемісце). Під овочами зайнято 2% угідь (10-те місце), а під фруктами – 0,6%.

4. Отже, активно розвивається органічне землеробство, оскільки має світовий масштаб і щорічно набирає обертів, при цьому залишаючись досить закритим і складно прогнозованим як з точки зору врожайності, так і щодо цін та напрямків збуту. Сьогодні наслідки таких коливань в ЄС відчуються українськими аграріями надто гостро. За даними експортерів та імпортерів, ціни на органічні зернові культури впали майже до рівня звичайної продукції, а на деякі з товарних позицій в ЄС майже немає попиту.

5. На сьогоднішній день одним із найскладніших моментів при переході до органічного землеробства є необхідність комплексної зміни всієї технології

виробництва. Це пов'язано з тим, що термін «органік» передбачає абсолютне незастосування хімічних гербіцидів, пестицидів, добрив та інших., тобто. повна відмова від усього того, до чого вже так звикли аграрії за традиційного виробництва. Поряд із цим, органічне виробництво вимагає безлічі технологічних процесів (наприклад, передпосівна обробка ґрунтів, дотримання своєчасних термінів сівби, а також ряд післяпосівних робіт: прополів тощо).

6. Для забезпечення всіх цих процесів потрібне використання сучасної спеціалізованої техніки та агрегатів. Оцінити та порівняти маржинальність та окупність традиційного та органічного землеробства досить складно.

Отже, основними факторами що стримують розвиток органічного сектора в Україні є відсутність дотацій з боку держави. Також, необхідність великих капіталовкладень у перші 3 роки (у період переходу до органічного землеробства). А Враховуючи той факт, що основну частину в імпорті до ЄС з України займають зернобобові, олійні культури та продукти їхньої переробки (макуха соняшника чи олія), підприємства по виробництву органічної продукції є сильно залежними від коливань європейських закупівельних цін на органічну сировину.

Список використаної літератури

1. Антоненко С.С., Антоненко А.С., Писаренко В.М. Органічне землеробство: з досвіду ПП «Агроєкологія» Шишацького району Полтавської області. Практичні рекомендації. Полтава: РВВ ПДАА, 2010. 200 с.
2. Операторів органічного ринку минулого року налічувалося 597. З них 501 – виробники органічної продукції. URL: <https://biz.censor.net/r3180786>
3. Що таке ринок органічної продукції в Україні? URL: <https://agropolit.com/cards/1-rinok-organichnoyi-produktsiyi-po-novomu-osnovni-zmini-dlya-virobnikiv-ta-spojivachiv-pislya-zapusku-natsionalnih-organichnih-standartiv>
4. Лупенко Ю.О. Формування попиту та пропозиції на ринку органічної продукції. Органічне виробництво і продовольча безпека. Житомир: «Полісся», 2013. 492 с
5. Астарт експортувала першу партію органічної продукції на ринок ЄС. URL: <https://landlord.ua/news/astarta-eksportovala-pershu-partiiu-organichnoi-produktsii-na-rynok-ies/>
6. Хто в Україні виробляє справжню органічну продукцію. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/04/3/646613/>
7. Огляд органічного ринку України. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-market-overview-2020/>
8. Що відомо про ринок органічної продукції? Куди та що продає Україна URL: <https://biz.censor.net/r3180786>
9. У 2020 році продажі органічної продукції у США зросли до \$8,5 млрд URL: <https://landlord.ua/news/u-2020-rotsi-prodazhi-orhanichnoi-produktsii-u-ssha-zrosly-do-8-5-mlrd/>
10. Органічне виробництво – це процес постійного вдосконалення та оновлення – «Арніка». URL: <https://www.apk-inform.com/ru/exclusive/opinion/1506810>.
11. Товарні біржі: з 1 липня набрав чинності новий Закон URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100025623-tovarni-birzhi-z-1-lipnya-nabrav-chinnosti-noviy-zakon>

References

1. Antonets' S.S., Antonets' A.S., Pysarenko V.M. Orhanichne zemlerobstvo: z dosvidu PP «Ahroekolohiia» Shyshats'koho raionu Poltavs'koi oblasti. Praktychni rekomendatsii. Poltava: RVV PDAA. 2010. 200 s.
2. Operatoriv orhanichnogo rynku mynuloho roku nalichuvalosia 597. Z nykh 501 – vyrobnyky orhanichnoi produktsii. URL: <https://biz.censor.net/r3180786>
3. Scho take rynek orhanichnoi produktsii v Ukraini. ? URL: <https://agropolit.com/cards/1-rinok-organichnoyi-produktsiyi-po-novomu-osnovni-zmini-dlya-virobnikiv-ta-spojivachiv-pislya-zapusku-natsionalnih-organichnih-standartiv>
4. Lupenko Yu.O. Formuvannia popytu ta propozytsii na rynku orhanichnoi produktsii. Orhanichne vyrobnytstvo i prodovol'cha bezpeka. Zhytomyr: «Polissia», 2013. 492 s.
5. Astarta eksportovala pershu partiiu orhanichnoi produktsii na rynek EC. URL: <https://landlord.ua/news/astarta-eksportovala-pershu-partiiu-organichnoi-produktsii-na-rynok-ies/>
6. Khto v Ukraini vyrobliiae spravzhniu orhanichnu produktsiiu. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/04/3/646613/>
7. Ohliad orhanichnogo rynku Ukrainy. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-market-overview-2020/>
8. Scho vidomo pro rynek orhanichnoi produktsii? Kudy ta scho prodaiie Ukraina URL: <https://biz.censor.net/r3180786>

9. U 2020 rotsi prodazhi orhanichnoi produktsii u SShA zrosly do \$8,5 mlrd URL:<https://landlord.ua/news/u-2020-rotsi-prodazhi-orhanichnoi-produktsii-u-ssha-zrosly-do-8-5-mlrd/>

10. Orhanichne vyrobnytstvo – tse protses postiinoho vdoskonalennia ta onovlennia – «Arnika». URL:<https://www.apk-inform.com/ru/exclusive/opinion/1506810>.

11. Tovarni birzhi: z 1 lypnia nabrav chynnosti novyi Zakon URL:<http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100025623-tovarni-birzhi-z-1-lipnya-nabrav-chynnosti-noviy-zakon>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Баль-Прилипко Лариса Вацлавівна, доктор технічних наук, професор, декан факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, *Національний університет біоресурсів і природокористування України*, e-mail: bplv@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-9489-8610

Бірта Габрієлла Олександрівна, доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри, товаровознавства, біотехнології, експертизи та митної справи, *Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*, e-mail: birta2805@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6952-7554

Бородай Анжела Борисівна, кандидат ветеринарних наук, доцент, доцент кафедри технологій харчових виробництв і ресторанного господарства, *Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*, e-mail: boroday_angelina@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-7695-4236

Бургу Юрій Георгійович, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри товаровознавства, біотехнології, експертизи та митної справи, *Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*, e-mail: byrgy1973@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0560-1203

Галич Олександр Анатолійович, кандидат економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, *Полтавський державний аграрний університет*, e-mail: oleksandr.galych@pdaa.edu.ua, ORCID ID: 0000-0001-6478-8309

Дядик Тетяна Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, *Полтавський державний аграрний університет*, e-mail: tetiana.diadyk@pdaa.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002-8422-3775

Калашник Олена Володимирівна, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва і права, *Полтавський державний аграрний університет*, e-mail: kalashnik1968@meta.ua, ORCID ID: 0000-0001-9281-2564

Калюжна Юлія Петрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, *Полтавський державний аграрний університет*, e-mail: iuliia.kaliuzhna@pdaa.edu.ua, ORCID ID: (0000-0003-0806-4829)

Кириченко Олена Василівна, кандидат технічних наук, доцент кафедри товаровознавства, біотехнології, експертизи та митної справи, *Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*, e-mail: olena.kyrychenko2010@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2866-3530

Купчення Лідія Іванівна, к.ю.н., доцент кафедри підприємництва і права, *Полтавський державний аграрний університет*, e-mail: lidiia.kupchenia@pdaa.edu.ua, ORCID ID : 0000-0003-4504-8158

Лісіца Вікторія Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, *Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*, e-mail: vvlisitsa@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9304-2901

Мороз Світлана Едуардівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва і права, *Полтавський державний аграрний університет*, e-mail: svitlana.moroz@pdaa.edu.ua, ORCID ID: 0000-0001-7180-3060

Пелик Леся Василівна, доктор технічних наук, професор, професор кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, *Львівський торговельно-економічний університет*, e-mail: lpelyk@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3365-0312

Рамусь Михайло Олександрович, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології, *Полтавський державний медичний університет*, e-mail: ramusmo.por@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4040-6905

Спіцина Ангеліна Євгенівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, *Національний транспортний університет*, e-mail: angel7a@ukr.net, ORCID ID 0000-0001-9730-6249

Толок Галина Арсенівна, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри технології м'ясних, рибних та морепродуктів, Національний університет біоресурсів і природокористування України, e-mail: tga27@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-2971-1645

Толок Єва Володимирівна, магістрантка факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, *Національний університет біоресурсів і природокористування України*, e-mail: evochk16@gmail.com

Флока Людмила Валеріївна, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи, *Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*, e-mail: flokaliudmyla@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5429-2924

Юдічева Ольга Петрівна, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства та комерційної діяльності в будівництві, *Київський національний університет будівництва і архітектури*, e-mail: yudicheva.op@knuba.edu.ua, ORCID ID: 0000-0003-4421-3318

Яснолоб Ілона Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва і права, *Полтавський державний аграрний університет*, e-mail: ilona.yasnob@pdaa.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002- 3826-8745